

Janledning Eidsivatings frifinnelse av Feldmann- morderne Peder Pedersen og Haakon Løvestad, i Sarpsborg 2. september 1947, hvor lagretten både svarte N E I på spørsmålene om OVERLAGT DRAP og om ekteparets penger var tatt i T Y V S-hensikt - gjengir Aftenposten 5. september uttalelser fra "jurist-, preste og Mil.ørghold."

Lagrettens ordlys er var skoleinspektør A a k r e, Malden. Ifølge Aftenpostens hadde lagmannen, Hjelmshansen (3. september 1947.)

gitt en "utførlig og klar rettsbelæring. Det ble stilt hovedspm. til lagretten. Det ene gjaldt om de tiltalte var skyldig i å ha forvoldt ekteparet Feldmanns død. Et tillegssp. gjaldt om de hadde handlet med overlegg. I hovedsp. nr. 2 spurtes det om de tiltalte hadde tatt de 12.000.- kr. fra likene i vinningshensikt."

" Dette var en enestående sak i vår retts historie, sa lagmannen. Den kunne bare forklares ut fra de forhold som hersket i vårt land under okk. Når det gj. spm. om det kunne sies å være berettiget å foreta handlingen, måtte en spørre sig selv hvordan en god og og forstandig borger ville ha optrådt i samme situasjon.

Lagm. gjennomgikk utførlig bevislighetene og nevnte bl.a. dette om den vanskelige situasjon som ville ha oppstått hvis Feldmanns var blitt tatt. Han kom også inn på direktivene for flyktingetransportene og sa blandt annet at en ting avr å gi generelle direktiv på forhånd, en annen var dette å ta stilling til hva situasjonen berettiget til.... Lagmannen gj. gikk de lover som her måtte komme til anvendelse. Først og fremst straffelovens § 47 om at en handl. er straffri når den er utført for å avverge en ellers uavvendelig fare. Han understreket at det skal overordentlig meget til for at en ut fra dette kan ta liv. Det måtte bare skje i ytterste nød. Videre nevnte lagmannen strl. § 58, som gir anledning til å nedsette straffen under lovens minimum, når handlingen er foretatt under tvang eller overhengende fare! (Utvilsomt feilbørsel for § 56 + 1 b "Retten kan nedsette straffen under det for handlingen bestemte lavmål og til en mildere straffart: når handlingen er foretatt i berettiget harme, under tvang og i overhengende fare eller under en forbigående sterk nedsettelse av bevisstheten som ikke er en følge av selvforkyld rus."

"Professor i strafferett, Dr. jur. Johs. Andenæs, skrev

Aftenposten om Feldmannsaken:

Jeg har selv ikke fulgt saken slik at jeg kan uttale mig om dommen er riktig eller ei. Hvis den bygger på at direktiver fra overordnede i Mil.ørgh. virker straffriende, er den ialfall ikke riktig. For øvrig mener jeg denne dommen illustrerer det uheldige i lagrettssystemet. Vi får ved en slik kjennelse ikke vite hva retten har funnet bevist og hvilke rettssetninger den bygger sin kjennelse på. Vi får bare vite det rent negative: Ikke skyldig. Hadde saken vært oppe i en alminnelig byrett ell. herredsrett ell. lagmannsrett uten jursystemet, ville vi fått vite hva retten eventuelt hadde funnet bevist og hvilke rettssetninger den bygget på. I så fall kunne rettsanvennelsen også

Ianledning Eidsivatings frifinnelse av Feldmann- morderne Peder Pedersen og Haakon Lovestad, i Sarpsborg 2. september 1947, hvor lagretten både svarte N & I på spørsmålene om OVERLACT DRAP og om ekteparets penger var tatt i T Y V S-hensikt - gjengir Aftenposten 5. september uttalelser fra "jurist-, preste og mil.orphold."

Lagrettens ordlys er var skoleinspektør A s k r e, Halden. Ifølge Aftenpostens hadde lagsmannen, Hjeltnansen (3. september 1947.)

gitt en utførlig og klar rettsbelysning. Det ble stilt hovedspm. til lagretten. Det ene gjaldt om de tiltalte var skyldig i å ha forvoldt ekteparet Feldmanns død. Et tilleggsqm. gjaldt om de hadde handlet med overlegg. I hovedspm. nr. 2 spurtes det

om de tiltalte hadde tatt de 18.000.- kr. fra likene i vinnings hensikt."

" Dette var en mestående sak i vår rettshistorie, sa lagsmannen. Den kunne bære for læres ut fra de forhold som hersket

i vårt land under okk. Før det gj. spm. om det kunne sies å være urrettlig å forta bevilningen, måtte en spørre sig selv hvordan en god og og forstandig borger ville ha optrådt i samme situasjon.

Lagsm. gjennomgikk utførlig bevislighetene og nevnte x bl.a. dette: om den vanskelige situasjon som ville ha oppstått hvis Feldmanns var blitt tatt. Han kom også inn på direktivene for flyktingetrær sportene og så bl.a. ut som at en ting avr å gi generelle direktiver på forhånd, en annen var dette å ta stilling til hva situasjonen berettiget til.... Lagsmannen gj. gikk de lover som her måtte komme til anvendelse. Forst og fremst straffelovens § 47 om at en handl. er straffri når den er utført for å avverge en ellers uavvendelig fare. Han understreket at det skal overordentlig døp til for at en så den dette kan ta liv. Det måtte bare skje i ytterste nød. Videre nevnte lagsmannen strl. § 53, som gir anledning til å nedsette straffen under lovens minimum, når handlingen er foretatt under tvang eller ovenhengende fare" (Utvisomt feilbered for § 56 til å "latten kan nedsette straffen under det for handlingen bestemt lavest og til en mildere straffart; når handlingen er foretatt i berrettiget harme, under tvang og å ovenhengende fare eller under en festliggende et sk nedsettelse av bevisligheten som ikke er en følge av selvforkykt rus."

Professor i strafferett, Dr. jur. John. Andersen:

Jeg har selv ikke fulgt saken slik at jeg kan uttale mig om dommen er riktig eller ei. Hvis den bygger på at direktiver fra overordnede i mil. og. virker straffriktede, er den ialfall ikke riktig. For øvrig mener jeg denne dommen illustrerer det uheldige i lagrettssystemet. Vi får vel en slik kjennelse ikke vite hva retten har funnet bevist og hvilke rettssetninger den bygger sin kjennelse på. Vi får bare vite det rent negative: ikke skyldig. Hadde saken vært oppe i en alminnelig byrett ell. berredsrett ell. i en domstol uten juryssystemet, ville vi fått vite hva retten eventuelt hadde funnet bevist og hvilke rettssetninger den bygget på. I så fall kunne rettsanvendelsen også

vert overprøvet av Høyesterett. Dette er nu utelukket."

~~Biskop Dr. teol. Kristian Schjelderup:~~

- Da jeg ikke har had anledning til å følge saken, kan jeg vane-elig gi noen begrunnet uttalselse. Men rent umiddelbart reagerer jeg overordentlig sterkt mot lagrettens kjennelse.

Har et menneske med overlegg begått drap skulle jeg tro han også måtte erklæres skyldig i drap, hva så motivet enn kan ha vært. Finner retten et vedkommende på grunn av omstendighetene ikke bør straffes, burde man ialfall finne et annet grunnlag for frifinnelse enn det uriktige "ikke skyldig". Netop det pågående rettsoppgjør burde skjerpe kravet til oss selv."

Pastor Dagfinn H a u g e:

~~RaktpræsxxKerxx~~

fått

- "Jeg har ennå ikke satt mig tilstrekkelig inn i saken til å kunne uttale mig med sikkerhet, men jeg må si at jeg reagerer umiddelbart mot det, overhodet å skulle ta liv i en slik situasjon."

Feltprost L. Koren:

- "Jeg vil ha et ganske annet grunnlag for å gjøre mig opp en mening og kritisere ansette dommere, enn avisreferater - selv om dommen er overraskende."

Sogneprest Ragnvald Indrebø:

"...men jeg reagerte følelsesmessig temmelig sterkt mot at man med fullt overlegg skal kunne slå ihjel mennesker og bli frikjendt for det etterpå.

"Det er noe annet at man måtte ta menneskeliv under kamp. Det er en sak for sig. Her gjalt det jo mennesker som hadde søkt dem for å få hjelp. Jeg synes det stiller sig

tvilsomt i dette tilfelle om nødvergeprinsippet kan anvendes."

Pastor C. Bonnevie Svendsen:

- "Jeg mener at dommen burde ha konstatert at det var en ikke bare irregulær, men ytterst uheldig fremgangsmåte, altså at selve gjerningen var blitt bedømt ganske strengt. Hvis det var subjektive forhold som kunne tale til undskyllning, måtte det komme til uttrykk gjennom straffutmålingen eller eventuelt ved benådning."

kunne ha kommet

Res. kap. Alex. Johnson:

- "Jeg reagerte kraftig mot dommen. Vel var det i dette tilfelle meget sterke formildende omstendigheter, men jeg hadde håpet at dette x hadde kommet til uttrykk

Feldmanndommen, side 3.

ved at straffen ble satt til et minimum. De tiltalte hadde jo allerede sittet i varetektsarrest.

"Da hadde vår rettskjensles to-sidige reaksjon kommet til uttrykk: Både det som var rett og det som i dette tilfelle var billig (). Såvidt jeg forstår, ville dette ha vært juridisk mulig, og hvis ikke - er det jussen som er gal, og ikke rettskjer-len."

"En av de ledende menn innen Mil.org. under krigen, Knut M Ø Y E N:

"- Dette er en alvorlig sak som kan få store korsekvenser, men etter min mening ble dommen slik den måtte bli.

"Jeg kan forstå at det å drepe mennesker i en slik situasjon kan virke kynisk på mange, men selv om man anta at de to skulle ha gjort sig skyldige i en feilvurdering, må man huske på at de var s o l d a t e r .

"En er nødt til å gå tilbake i tiden, sette sig inn i de forhold som hersket den gang, når en skal dømme i denne saken. Mitt inntrykk er at selv forsvarerne ikke har lagt tilstrekkelig vekt på de sjelelige momenter som er så avgjørende her.

"Jeg har selv vært med å bestemme om liv og død under krigen, om ikke akkurat i helt parallelle saker, og selv om man ikke mener det er riktig idag, var det av og til nødvendig å ta et slikt ansvar (???) den gang."

+++++

Springende punkter fra saken.

Aftenposten 30. august 1947:

"Distriktsojef Sverre L I E var fædarsens hovedkontaktpunkt i Trøgstad..... Han forklarer at det ikke eksisterte noe konkret reglement om hvordan flyktningeførere skulle ta de forskj. si-tuasjoner og vanskeligheter.... Leiebetjent Lorang H a n s e n, Oslo, var ansatt i Feldmanns forretning, Grand Konfeksjonshus til november 1942. Han forteller at den dag Feldmanns reiste, tok F. en hel del penger ut av pengeskåpet. Vitnet mener at det var mini-mum 100.000.- kroner som han puttet i lommene på dressen og en grå gabardinfrakk han hadde på sig.

Overrettssakfører Jarand A a s' redegj. for F.s formuesforhold.... Det var 15.000 kroner som ble funnet på ham. Vitnet mener forøvrig at Feldmann hadde en god del penger ut-enom dette og anslår det til ca. 100.000 kr."

Avdelingssjef Helge Botzfeldt forsvarer ugjerningen,